

Черкасенко Спиридон Феодосійович — український письменник, драматург та педагог. Народився 24 грудня 1876 р. в містечку Новий Буг Катеринославського повіту Херсонської губернії (нині Миколаївська обл.) у селянській родині. Закінчив двокласну школу, потім Новобузьку учительську семінарію. З 1895 р. працював у школі вчителем. Семінарія була російськомовним навчальним закладом, жодних знань з української мови й літератури не давала, тож перші поетичні спроби С. Черкасенка були російською мовою. Знання української мови він виніс з рідної хати, українською літературою зацікавився пізніше, коли прочитав «Кобзар», антологію української літератури «Вік» (1900) і познайомився з українським письменником Миколою Чернявським.

С. Черкасенко вчителював у різних народних школах Катеринославщини (Новопавлівка, Василівка, Улянівка, Юхів). У 1901 році його переведено на посаду вчителя на Лідіївські рудники (колишня Юзівка), там він прожив дев'ять років. Довголітня учительська праця у шахтарському середовищі дала початкуючому письменникові великий запас життєвих спостережень, які він художньо реалізував у своїх поезіях, оповіданнях та п'єсах із шахтарського життя.

З 1910 року Спиридон Черкасенко працював у Києві в редакції педагогічного журналу «Світло», в товаристві «Українська школа», писав фейлетони, оповідання та статті до газети «Рада», входив до редакції журналу «Дзвін».

Коли з початком Першої світової війни всі українські періодичні видання було закрито, він починає працювати в театрі М. Садовського, де займає різні адміністративні посади.

У 1917—1918 рр. С. Черкасенко укладав читанки й букварі для українських шкіл («Буквар», «Рідна школа», «Читанка», «Найпотрібніші правила правопису», «Граматика» та ін.). Разом з театром М. Садовського у 1919 році він переїхав до Кам'янця-Подільського. Цього ж року Міністерство освіти УНР запропонувало С. Черкасенку готувати підручники для українських шкіл і з цією метою відрядило його до Відня, де він працював у різних видавництвах («Дзвін», «Українська школа», «Земля»), укладаючи та редагуючи українські книжки. Українські видавництва, у яких він працював, поволі припинили свою діяльність, і Черкасенко залишив Відень. З 1923 року він жив в Ужгороді. Тут доля знову звела його з М. Садовським, який очолив просвітянський театр на Закарпатті. Незабаром М. Садовський повернувся на Україну, а

С. Черкасенко залишився працювати театральним референтом товариства «Просвіта» в Ужгороді, де прожив до 1929 року, брав участь у місцевому культурному, театральному та літературному житті. Він зблизився з прогресивними силами краю, чим накликав на себе гнів влади. У 1927 р. поліція звинуватила Черкасенка у співпраці з комуністами і запропонувала йому протягом трьох днів залишити край.

Письменник виїхав до Чехії і оселився в селі Горні Черношіце на околиці Праги, де й прожив до кінця життя. Він займав скромну кімнату у місцевому готелі, дуже бідував. Останнє десятиліття його безпросвітного нидіння на чужині було отруєне чорними звістками про сталінський голодомор в Україні, про дикі репресії й знищення пам'яток української культури. Він був свідком боротьби за українську державність на Карпатській Україні у 1939 році, у цій боротьбі втратив єдиного сина, пережив початок Другої світової війни, яка принесла стільки страждань і втрат його рідному народу.

Серед творчого доробку письменника вирізняються ліричні поезії, драматичні твори, оповідання, романи. Для лірики автора характерна мелодійність, закоханість у народну пісню, легкість поетичних форм. У поетичній спадщині автора є твори пейзажної, інтимної, громадсько-політичної лірики.

Найбільш відомим за життя С. Черкасенко був як драматург. Він створив понад двадцять драматичних творів на сучасні та історичні теми. Кращі п'єси ставилися театром М. Садовського.

Письменник працював і у жанрі малої прози – написав ряд оповідань про шахтарів, учителів, дітей.

Одержавши у березні 1939 року звістку про загибель сина, Спиридон Черкасенко тяжко захворів. Доглядали його ченці. 8 лютого 1940 року письменника не стало. Поховали його на Ольшанському цвинтарі у Празі. Поряд - могили О. Олеся та С. Русової.

Різностороння творчість письменника посіла гідне місце в історії української літератури.

ТВОРИ С.Ф. ЧЕРКАСЕНКА

- Черкасенко, С. Ф. Поезії / С. Ф. Черкасенко. - К. : Рад. письменник, 1990. - 291 с.
- Черкасенко, С. Ф. Твори. В 2 т. / С. Ф. Черкасенко ; упор. Мишанич. - К. : Дніпро, 1991.
- Черкасенко, С. Ф. Пригоди молодого лицаря : роман з козацьких часів / С. Ф. Черкасенко. - К. : Укр. письменник, 1993. - 303 с.
- Черкасенко, С. Поезії. Оповідання / С. Черкасенко // Донбас. - 1993. - № 5. - С. 132-158. (Спецвип.)
- Черкасенко, С. Оповідання / С. Черкасенко // Література рідного краю : Письменники Миколаївщини : посібник-хрестоматія. - Миколаїв, 1994. - С. 61-64.
- Черкасенко, С. Україна; Душа : вірші / С. Черкасенко // Народна творчість та етнографія. - 1998. - № 4. - С. 81, 113.
- Черкасенко, С. Вірші; Безпритульні / С. Черкасенко // Література рідного краю : Письменники Миколаївщини : посібник-хрестоматія. - Миколаїв, 2003. - С. 37-43.
- Черкасенко, С. На чужині; Кохання : вірші / С. Черкасенко // Миколаївський оберіг. - Миколаїв, 2004. - С. 106-107.
- Черкасенко, С. Маленький горбань / С. Ф. Черкасенко. - К. : Школа, 2009. - 176 с. : іл.
- Черкасенко, С. Ф. Пригоди молодого лицаря : іст. роман / С. Ф. Черкасенко ; худож. В. М. Куц. - К. : Національний книжковий проект, 2011. - 352 с. : іл.

ПРО ЖИТТЯ ТА ТВОРЧІСТЬ С.Ф. ЧЕРКАСЕНКА

- Агеев, Ю. Каждая строка полна любви / Ю. Агеев // Южная правда. - 1997. - 8 февр.
- Антоненко, Н. Спиридон Черкасенко: штрихи до літературно-педагогічного портрету : самоучитель / Н. Антоненко // Укр. мова і література в школі. - 2003. - № 2. - С. 51-53.
- Антоненко, Н. «Така доля молодих письменників...» : драма «Хуртовина» Спиридона Черкасенка на тлі його життя / Н. Антоненко // Укр. мова та література. - 2004. - № 39 (22 жовт.). - С. 25-28.
- Астраханцева, Л. Вшанування пам'яті земляка / Л. Астраханцева // Бібліотечна планета. - 2007. - № 3. - С. 35.
- Бабишкін, О. Культурно-просвітницька діяльність Спиридона Феодосійовича Черкасенка (1876-1940) / О. Бабишкін // Краєзнавчий альманах. - 2002. - Вип. 2. - С. 32-34.
- Барабан, Л. Драма і театр України в 90-х роках ХХ століття / Л. Барабан // Студії мистецтвознавчі. - 2008. - № 4. - С. 35-46.
- Боднарчук, І. Творче життя Спиридона Черкасенка // Між двома світами / І. Боднарчук. - Донецьк, 1996. - С. 151-155.
- Бойченко, В. П. Літературна творчість Спиридона Черкасенка / В. П. Бойченко // Краєзнавчий альманах. - 2002. - Вип. 2. - С. 12-17.
- Бойченко, В. Материк Спиридона Черкасенка / В. Бойченко // Миколаївщина в історії України. Ч. 2 / ред. Н. М. Огренич ; упор. В. П. Бойченко. - Миколаїв, 2009. - С. 179-186.
- Галущенко, В. Спиридон Черкасенко в колі поетів-сучасників / В. В. Галущенко, Л. М. Дашко // Краєзнавчий альманах. - 2002. - Вип. 2. - С. 17-31.
- Дякунова, Л. Збагнути трагедію стега : до аналізу іст. драми С. Черкасенка «Северин Наливайко» / Л. Дякунова // Укр. мова та література. - 1996. - № 5. - С. 1, 4-5.
- Дяченко, С. Образ гетьмана Петра Сагайдачного в українській літературі : За романами
- Д. Мордовця, А. Чайковського, С. Черкасенка / С. Дяченко // Дивослово. - 2003. - № 5. - С. 76-78.
- Жицька, Т. Історична драматургія Спиридона Черкасенка / Т. Жицька // Київська старовина. - 1999. - № 5. - С. 127-134.
- Козік, Н. О. Презентація книги С. Черкасенка «Рідна школа» / Н. О. Козік // Шкільна бібліотека. - 2006. - № 7. - С. 77-81.
- Копиленко, Н. Спиридон Черкасенко / Н. Копиленко // Рідна школа. - 1993. - № 9. - С. 16-19.
- Кухар-Онишко, О. Про що тирса шелестіла.. / О. Кухар-Онишко // Радянське Прибужжя. - 1991. - 24 груд.
- Мишанич, О. В безмежжі зим і чужини... // Черкасенко С. Твори : в 2 т. - К. : Дніпро, 1991. - Т.1. - С.5-40.

- Момотенко, А. На честь земляка: У пошанівок відомого українського поета Спиридона Черкасенка встановлено меморіальну дошку в Новому Бузі на хаті, де проживала його родина / Момотенко // Рідне Прибужжя. - 2001. - 20 січ.
- Мосіяшенко, В. А. С.Ф. Черкасенко // Історія педагогіки України в особах / В. А. Мосіяшенко ; ред. А. А. Бойко. - Суми, 2005. - С.185-192.
- Опацька, Н. С. Черкасенко «Маленький горбань» - твір про красу і незахищеність людської душі / Н. Опацька // Укр. мова та література. - 2010. - № 19. - С. 23-25.
- Оришака, Ю. «О, сльози рідної землі! Вас не забути до сконання!» / Ю. Оришака // Бузький Гард. - Миколаїв, 1996. - С. 77-80.
- Очеретянюк, О. Як перемогти зло? : (Урок пошуків гармонії у 6 класі) / О. Очеретянюк // Укр. мова й література в середніх школах. - 2010. - № 9. - С. 38-40.
- Правдюк, О. Фольклорні елементи драматургії Спиридона Черкасенка / Ю. Правдюк // Народна творчість та етнографія. - 1994. - № 1. - С. 44 - 52.
- Ребрик, Н. І ми в Європі! : Ідейно-естетичні принципи літератури українського Підкарпаття першої половини ХХ століття / Н. Ребрик // Укр. мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2007. - № 8. - С. 115-122.
- Ржепецький, Л. Спиридон Черкасенко: постать у вирі історії : навч. посібник / Л. А. Ржепецький. - Миколаїв : МФ НаУКМА, 2000. - 59 с.
- Рисак, М. С. Черкасенко. «Маленький горбань» - твір про красу і незахищеність людської душі : урок з елементами рольової гри в 6-му класі / М. Рисак // Укр. мова та література. - 2010. - № 41/42. - С. 7-11.
- Рудницька, О. Доброта і жорстокість в оповіданні С.Черкасенка «Маленький горбань» / О. Рудницька // Дивослово. - 2003. - № 10. - С. 43-45.
- Серветник, О. Образ Павлика - душевно красивого й щедрого хлопчика (за оповіданням Спиридона Черкасенка «Маленький горбань») / О. Серветник // Укр. література в загальноосвітній школі. - 2011. - № 6. - С. 25-27.
- Серединський, О. В. Життєвий і творчий шлях С. Ф. Черкасенка / О. В. Серединський // Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження : VI Миколаївська обласна краєзнавча конференція. - Миколаїв, 2006. - С. 259-260.
- Серединський, О. Новобузький самородок : Життєвий і творчий шлях С. Ф. Черкасенка / О. Серединський // Рідне Прибужжя. - 2006. - 9 груд. - С. 4.
- Ситченко, А. У чому справжня краса і сила людини : урок за оповіданням С. Черкасенка «Маленький горбань» / А. Ситченко, Н. Огренич // Укр. література в загальноосвітній школі. - 2009. - № 4. - С. 34-36.
- Ситченко, А. Формування української ментальності в процесі вивчення творів С. Черкасенка : на уроках літератури рідного краю / А. Ситченко // Укр. література в загальноосвітній школі. - 2009. - № 4. - С. 28-33.
- Ситченко, А. Як Фенікс, встане рідний край... / А. Ситченко // Радянське Прибужжя. - 1998. - 31 груд.
- Спиридон Черкасенко // Література рідного краю : Письменники Миколаївщини: посібник-хрестоматія / ред. Н. М. Огренич. - Миколаїв, 2003. - С.34-36.
- Спиридон Черкасенко (1876—1940) // Історія української літератури ХХ століття: в 2 т.: навч. посібник / за ред. В. Г. Дончика. - К., 1993. - Кн. 2. - С. 701-705.
- Старовойт, Л. В. Спиридон Черкасенко: доля і творчість / Л. В. Старовойт // Письменники Миколаївщини : навч. посібник / Л. В. Старовойт. - Миколаїв, 2007. - С. 23-29.
- Фальова, С. Педагогічні погляди Спиридона Черкасенка / С. Фальова // Краєзнавчий альманах. - 2002. - Вип. 2. - С. 10-12.
- Черкасенко С. Ф. // Українська педагогіка в персоналіях : в 2 кн. / ред. А. А. Бойко. - К., 2005. - Кн. 2. - С. 146-155.
- Чернявська, О. В. Літературна спадщина Спиридона Феодосійовича Черкасенка (1876-1946) / О. В. Чернявська // Краєзнавчий альманах. - 2002. - Вип. 2. - С. 9-10.
- Чижова, Л. Я. Співець рідного краю / Л. Я. Чижова // Краєзнавчий альманах. - 2002. - Вип. 2. - С. 37-38.
- Школа, В. Драматургія Спиридона Черкасенка (еволюція індивідуального стилю) / В. Школа. - К. : Знання України, 2001. - 130 с.
- Школа, В. Із драматичних дебютів Спиридона Черкасенка / В. Школа // Слово і час. - 1997. - № 8. - С. 62-64.
- Янюк, Л. В. Спиридон Черкасенко - видатний драматург / Л. В. Янюк // Краєзнавчий альманах. - 2002. - Вип. 2. - С. 35-37.